

การสร้างเสริมสุขภาพะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในวิกฤตโควิด-19
(Promotion of sustainable healthy environment in COVID-19 crisis)

วิกฤตโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งทิศทางการพัฒนานโยบาย สาธารณะ ต้องบูรณาการเชิงระบบ โดยใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการจัดการขยะ และการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน ด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG) การพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองอย่างมีสุขภาพะ การสร้างจิตสำนึก และพฤติกรรมใหม่ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อสังคมของทุกภาคส่วน ก่อให้เกิด เครือข่ายพลังพลเมือง ในการสร้างเสริมสุขภาพะสิ่งแวดล้อม เพื่อขับเคลื่อนสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่สิบสี่

ได้พิจารณารายงานเอกสารหลัก เรื่อง การสร้างเสริมสุขภาพะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในวิกฤตโควิด-19^๑

ตระหนัก ว่า โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ หรือโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ที่มี แนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้น ส่งผลกระทบเกิดขึ้นเป็นวงกว้าง ในมิติด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคมและ เศรษฐกิจ ทั้งระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชนและระดับสาธารณะ เป็น “วิกฤตสุขภาพ” ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ^๒

รับทราบ ว่า การขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๒ เรื่อง “โรคติดต่ออุบัติ ใหม่” และเรื่อง “การจัดการขยะอันตรายจากชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน” ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๖ เรื่อง “การสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อสุขภาพหนึ่งเดียว ของคน-สัตว์-สิ่งแวดล้อม” ครั้งที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๕๙ เรื่อง “การจัดการและพัฒนาที่อยู่อาศัย ชุมชน และเมืองเพื่อสุขภาพะ” ครั้งที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๖๐ เรื่อง “การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน” และ ครั้งที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๖๓ เรื่อง “การบริหาร จัดการวิกฤตสุขภาพแบบมีส่วนร่วม กรณีโรคระบาดใหญ่” ซึ่งมีทั้งที่ได้ดำเนินการและยังไม่ได้ดำเนินการตาม มติฯ ให้เกิดผลตามเป้าหมาย

ชื่นชม ว่า ความเข้มแข็งของระบบสาธารณสุขไทย บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้ง ความร่วมมือของ อสม./อสส. จิตอาสาและทุกภาคส่วน ได้ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็งในการป้องกัน คัดกรอง ส่ง ต่อการรักษา ฟื้นฟู เยียวยาภัยกับการระบาดใหญ่ของโควิด-19

^๑ เอกสารสมัชชาสุขภาพ ๑๔ / หลัก ๑

^๒ “สุขภาพ” หมายความว่า ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญาและทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล (มาตรา ๓ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐). <https://infocenter.nationalhealth.or.th/node/28011>

ห่วงใย ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ทั้งในช่วงระหว่างและหลังวิกฤตโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งหากไม่มีการวางแผน เตรียมการและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งแต่เริ่มต้นแล้วจะทำให้เป็นปัญหาสุขภาพที่สะสมและรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

เห็น ว่า นโยบายสาธารณะ “การสร้างเสริมสุขภาวะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในวิกฤตโควิด-19” มุ่งเน้นให้เป็นพลังพลเมืองตื่นรู้ สุวีฤตสุขภาพ โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบูรณาการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และ “ประชาชนบนผืนแผ่นดินไทยมีสุขภาวะที่ดี” ตามทิศทางการเดินทางเดินของมติฯ^๓

จึงมีมติ ดังต่อไปนี้

๑. การจัดการสิ่งแวดล้อมจากปัญหาขยะอย่างยั่งยืน

- ๑.๑ ขอให้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคเอกชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมบูรณาการวางแผนพัฒนาระบบและกลไกการจัดการขยะทุกประเภทที่ได้มาตรฐานอย่างยั่งยืนตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง และสอดคล้องกับวิกฤตโควิด-19 พัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ประกอบการ ผู้ขนส่งและผู้บริโภค ร่วมทำตามหลักการ 3R (Reduce ลดใช้ Reuse ใช้ซ้ำ Recycle หมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่) โดยเน้นการลดปริมาณขยะที่แหล่งกำเนิด ซึ่งมีมากเกินการจัดการให้เหลือน้อยที่สุดจนเหลือศูนย์ และพิจารณาขยายบทบาทของภาคเอกชนในการจัดการขยะ
- ๑.๒ ขอให้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคเอกชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เร่งรัดการเลิกใช้พลาสติกบางประเภทหรือแบบใช้ครั้งเดียวให้บรรลุเป้าหมายเร็วขึ้น^๔ การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมการใช้วัสดุอื่นทดแทนพลาสติก ไม่นำเข้าเศษพลาสติกและขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศ การลดบรรจุภัณฑ์และวัสดุที่ทำจากพลาสติกโดยทำข้อตกลงร่วมกันกับผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้ส่งสินค้าหรืออาหารทางออนไลน์ เพื่อลดปริมาณขยะพลาสติก
- ๑.๓ ขอให้ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคเอกชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดการขยะติดเชื้อทุกประเภทอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การคัดแยก ทั้ง เก็บ รวบรวม ขนส่งและกำจัดขยะติดเชื้อ มีคู่มือแนวทางการจัดการขยะติดเชื้อที่ถูกต้อง ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะตามหลักวิชาการ ทั้งจากสถานพยาบาล โรงพยาบาลสนาม ชุมชนและบ้านหรือสถานที่พักรักษาผู้ป่วยโควิด-19 เพื่อไม่ให้ปนเปื้อนตกค้างในสิ่งแวดล้อมและลดการแพร่กระจายเชื้อ รณรงค์ส่งเสริมและพัฒนาหน้ากากผ้าหรือวัสดุอื่นที่ได้มาตรฐาน สามารถทดแทนหน้ากากอนามัยแบบใช้ครั้งเดียว

^๓ เอกสารสมัชชาสุขภาพ ๑๔ / หลัก ๑ / ผนวก ๑

^๔ ตามโรดแมพการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๗๓. <https://thaimsw.pcd.go.th/newsdetail.php?id=86>

๑.๔ ขอให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน มีบทบาทในการจัดการขยะชุมชนอย่างเป็นระบบที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย ภาคเอกชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผลักดันให้เป็นวาระสำคัญของจังหวัด สร้างความตระหนักและเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อที่เข้าใจง่ายและทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย คัดแยกขยะชุมชนให้ถูกประเภทตั้งแต่ในครัวเรือนและทำตามหลักการ 3R อย่างจริงจัง เพื่อลดปริมาณขยะและสร้างรายได้เพิ่มจากขยะให้กับชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและลดการเกิดมลพิษ ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้การจัดการขยะชุมชนและสนับสนุนให้ขยายผลไปในพื้นที่อื่นเพิ่มขึ้น

๒. การจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๒.๑ ขอให้ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคเอกชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมบูรณาการวางแผนพัฒนาระบบและกลไกการจัดการการท่องเที่ยวทุกประเภทที่เน้นคุณภาพ รวมถึงวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับสถานการณ์โควิด-19 เผยแพร่ความรู้ สร้างความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ชุมชนและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพอย่างสมดุล

๒.๒ ขอให้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เพื่อกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ กิจกรรมและระยะเวลา มีการปิดแหล่งท่องเที่ยวบางช่วงเวลา พัฒนามาตรฐาน หลักเกณฑ์และคู่มือแนวทางการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีการท่องเที่ยวเสมือนจริงทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

๓. การจัดการสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว

๓.๑ ขอให้ คณะกรรมการบริหารการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคเอกชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมบูรณาการวางแผนพัฒนาระบบ กลไกและทบทวน “ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ.๒๕๖๔-๒๕๖๙”^๕ ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทที่เกี่ยวข้อง และปรับแผนปฏิบัติการ ให้สอดคล้องกับวิกฤตโควิด-19 และโรคอื่นๆ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สุขภาพ สังคม เศรษฐกิจอย่างสมดุลและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและบริบทของพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วม ตั้งแต่วางแผน ดำเนินการ ติดตามประเมินผลและปรับปรุง การส่งเสริมศูนย์เรียนรู้และขับเคลื่อน BCG ระดับพื้นที่

^๕ ดันโมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นนโยบายขับเคลื่อนประเทศไทย. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/38369>

๓.๒ ขอให้ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคเอกชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว ใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า ย่อยสลายได้ง่าย ลดมลพิษและนำกลับมาใช้ใหม่ สร้างแรงจูงใจให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ภาคอุตสาหกรรม สถานประกอบการ เกษตรกรรม ท่องเที่ยว คมนาคม พลังงานและชุมชน นำไปใช้อย่างมีหลักธรรมาภิบาล เพิ่มนวัตกรรม/ธุรกิจ และเพิ่มชุมชนคาร์บอนต่ำ

๔. การจัดการสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองอย่างมีสุขภาวะ

๔.๑ ขอให้ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคเอกชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมบูรณาการวางแผนพัฒนาระบบและกลไกการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองอย่างมีสุขภาวะ โดยยึดหลักการให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง พัฒนาพื้นที่ชุมชน เมือง และชนบท ให้สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการและบริบทของพื้นที่และครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม ปรับปรุงและจัดบ้านเรือน ชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีสุขภาพที่ดี พัฒนาศักยภาพให้มีความยืดหยุ่นและปรับตัวเตรียมความพร้อมต่อการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 โรคอื่นๆ ภัยพิบัติ และปัจจัยเสี่ยงในด้านต่างๆ

๔.๒ ขอให้ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาคเอกชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองอย่างมีสุขภาวะ ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การคมนาคมขนส่ง การส่งเสริมธุรกิจที่ต่อยอดอัตลักษณ์ของชุมชน การทำงาน สภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆ ให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย ปลอดภัย ปลอดภัย ลดการแพร่เชื้อโควิด-19 ลดขยะและทำกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก เพิ่มพื้นที่สีเขียว ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนให้เกิดการพึ่งตนเองและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๕. การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายพลังพลเมือง เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะที่ยั่งยืน

๕.๑ ขอให้ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันส่งเสริม สร้างกลไกให้เกิดการมีส่วนร่วม และสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กร/ชุมชน/สมัชชา/ภาคีเครือข่าย/เด็ก/เยาวชน/อาสาสมัครในระดับพื้นที่ ทั้งด้านความรู้ สื่อ ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ งบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ เครื่องมือ และอื่นๆ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อรวมกันเป็นเครือข่ายพลังพลเมืองที่เข้มแข็งในการสร้างเสริมสุขภาวะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ให้มีความพร้อมรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งในช่วงการระบาดและหลังวิกฤตโควิด-19

๕.๒ ขอให้ กลุ่ม/องค์กร/สมัชชา/ภาคีเครือข่าย/เด็ก/เยาวชน/อาสาสมัคร ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชน สถานศึกษา สื่อมวลชน ผู้นำทางศาสนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นเครือข่ายพลังพลเมืองที่มีพันธะสัญญาร่วมกันโดยใช้กลไกสมัชชาสุขภาพ ธรรมนูญสุขภาพ หรือ

กลไกอื่น ๆ ที่เหมาะสม ในการสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ที่ดีต่อสังคม การเพิ่มความรอบรู้และกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ ทักษะและขีดความสามารถ การสื่อสารสาธารณะ รวมทั้งการเข้าร่วมหรือดำเนินโครงการต่าง ๆ โดยประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การพัฒนาให้เกิดศูนย์เรียนรู้เพื่อขยายผลไปสู่พื้นที่อื่น เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๖. ขอให้สมาชิกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในประเด็นนี้อย่างเต็มความสามารถ โดยเป็นไปตามแนวทาง ทิศทาง กระบวนการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเส้นทางเดินของมติฯ
๗. ขอให้ เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ รายงานความก้าวหน้าต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕